

Visdom er å forstå

Truls W. Gedde-Dahl har vist oss i Nordiske Mediatorer (NM) den ære å gi oss en gave på kr 50.000,-, som vi skal forvalte til gode for – og til - utvikling av dialog og dialogkompetanse. Vi møter Truls hjemme i leiligheten i en av Oslos drabantbyer, og vil forsøke å tegne et bilde av hva som bringer Truls til forståelsen av at dialog er så vesentlig, hva som får ham til å ville donere penger, og hvordan han kommer til å velge NM.

Truls hjemme foran oppslagstavlen med alle "motsetningene" som dialogen må håndtere.

Vi kjenner Truls fra tidligere. Han har deltatt på noen fasiliterte samlinger, der representanter for NM har vært toneangivende. Han er også en hund etter litteratur, og har funnet frem til flere av våre medlemmer og deres avhandling. Der startet i sin tid kontakten mellom Truls og NM.

Truls er en eldre herre, og er selv i tvil om hvor lenge han har igjen å leve. Når vi avtaler å møtes, høres han noe trøtt ut, og "det tunge" later til å ha makten over Truls kraft. Det varer imidlertid ikke lenge før han våkner til, og samtalen tar oss begge. Vi måtte nærme oss hverandre, siden vi ikke hadde vært sammen på en stund. Vi avtalte at vi skulle snakke sammen en times tid, fordi Truls neppe orket mer. Etter tre timer ser vi på klokken, og energien hos oss begge er som da vi startet, eller vi har enda mer. Det gammelmannsaktige som Truls har ved seg gir det inntrykket som vi får når vi leser Carl Rogers tekst "Growing Old: Or older and growing?". Når han snakker om fundamentet, det han opplever som betydningsfullt – hvordan hans personlige historie fører over i betraktninger og saklige overveielser om hvorfor dialog er så essensielt – får han langt mer energi enn han startet opp med.

Truls liv har beveget seg fra det naturvitenskapelige over til det sosiale, fra det individuelle til det samfunnsmessige, fra å være regelstyrt til å være fleksibel, åpen, forståelsesfull, tilpasningsdyktig, fra å gjøre som han skal ifølge hva som forventes til å gjøre det han forstår er det riktige. "Jeg er gammel nok til å gjøre som jeg vil nå.", forteller Truls. Han har en stadig større oppmerksomhet på hvordan folk har det, på hvilket eierskap de har i sitt eget liv og i sin egen helse – og retten den enkelte har til å bestemme over sitt eget liv. Dette kombinerer han med en ukuelig insistering på at den enkelte må få anledning til å delta i meningsfulle, forpliktende fellesskap der de kan lære for siden å handle – altså være politiske mennesker som kan agere for å påvirke verden til å bli den de ønsker den skal være. "Participating – Learning – Action", som et av Truls slagord er.

Studier og arbeidsliv

Truls kommer fra en familie med lange akademiske tradisjoner, farfar var prest, mors farfar var lege, slik også hans egen far var. Selv ble Truls i 1955 sivilagronom fra landbrukshøgskolen (NLH) på Ås. Han arbeidet så der under professorene i husdyravl Berge og Skjervold. Etter egen praksis i Romsdal ble han veileder i melkeproduksjon for 32 dels svært ulike grender på Sunnmøre. Så fulgte 12 år på veterinærhøgskolen (NVH) der han ble dr scient. på et feltarbeid om arv, miljø og metodefeil. Ble deretter 1. amanuensis. På NVH fikk han sin fetter, Mads, som student, men vaktet seg for nære samtaler fordi man "i vitenskapens verden skulle holde alle følelser utenfor". Truls bekjenner: "Hadde jeg da forstått hva jeg nå gjør om gode relasjoners positive virkning på vår jakt etter sannhet, hadde vi i stedet kunnet hjulpet hverandre".

Så fulgte vel 20 år på Statens institutt for folkehelse. Først gjaldt det utvikling av et prøveprosjekt for et nytt meldesystem for infeksjonssykdommer. Utprøvingen ble viktig for at det justerte MSIS fikk så mye lengre levetid enn de først regnet med. Meldepliktige leger rundt om i landet kjente at de plutselig **ble sett** som medarbeidere til den sentrale ledelsen i å håndtere smittsomme sykdommer.

Litt før 1980 kom det en klar økning av farlig meningokokksykdom i Norge. Motivert av sorgen etter tapet av sin kone gikk da Truls ekstra sterkt inn for epidemiologisk og statistisk forskning vedrørende denne utfordringen. *"Sammen med min sjef og to høgt respekterte mikrobiologer som alle var ekstra innstilt på samarbeid fikk vi til et uformelt, men vidt kontaktnett i hele landet av forskere som var interessert i saken. Vi viste blant annet at passiv røyking kunne gjøre våre aller minste mer utsatte. Det siste fikk mer oppfølging i utlandet enn her heime",* forteller han.

Stoltheten kommer tydelig frem når Truls beretter om sin bestefar i Lier. *"Når jeg nå gjenoppdager nekrologene over han som psykiater fra 1937 ser jeg at han var opptatt av nøyaktig hva jeg i dag kjemper for, nemlig full respekt og medarbeiderskap med de som skal hjelpes."* Wilhelm le Fèvre Grimsgaard fikk også en ung psykolog tilknyttet Lierasylet. Det var Aase Grude Skard. Hun som senere ble hele barnepsykologiens mor i Norge. Aase var også Truls gudmor – og en trofast sådan -, og en periode hans svigermor. Truls var en periode gift med Målfrid, som ble hans andre kone.

Ekteskap

Som landbrukslærling før NLH møtte Truls sin første kone Ruth. De giftet seg og holdt godt sammen til tross for de hadde utfordringer som selv hans jordnære far syntes var i overkant store. Og de fikk to fine barn. Dessverre ble Ruth syk og døde allerede som 50-åring. Truls tror nå at hennes barndomserfaringer hadde satt så stor skrekk i henne for mulig død at det ble umulig samtidig å snakke hensynsfullt og rett fram om hennes situasjon det siste året hun levde. Truls erkjenner nå at hans skjerming av barna var helt misforstått. Han mener nå at ny forskning bekrefter at full og varm åpenhet kunne ha gjort oss til et mye bedre familieteam for alle har vi veldige muligheter når vi kommuniserer optimalt i den enkelte situasjon.

Gun, en venninne fra barneskolen, er i dag Truls sin livsledsagerske. På 8-årsdagen fikk Truls en liten speiderkniv i gave. Den ga ham muligheten til å gjøre inntrykk. Så han løp etter Gun med den hevet og kuttet faktisk kåpereimen hennes med den – bare 1-2 cm unna å gjøre alvorlig skade! Gun er i dag på et omsorgssenter idet hun har blitt dement. Hun bor på vestlandet, mens Truls bor i Oslo. Dette til tross, besøker han henne jevnlig og ofte. Roen kommer over Truls når han beskriver kjærligheten som oppsto i barneårene, og ble gjenfunnet på eldre dager, etter to ekteskap, slik García Márquez ville ha kunnet beskrive det. Det aller viktigste tidlige minnet om Gun er hvordan hun behandlet Truls som likeverdig, en han kunne snakke alvor med. Det limet som Gun etablerte den gangen, later til å være det som holder forholdet sammen, til tross for at det i dag mest mer er utveksling av gamle følelser med enkelte korte rasjonelle samtaler.

Barndom og oppvekst

Det var visst opplest og vedtatt i familien at Truls var "vanskelig og stridbar". I dag tror Truls at det kanskje var hans hørselsproblem som han mener han alltid har hatt, som preget ham. Oppveksten var preget av hyppige flyttinger da familien måtte tilpasse seg fars nye stillinger som lungespesialist. For Truls før han ble 6 betød det nabolag med nesten ingen andre barn å lære av og med. Han var litt annerledes skolegangen var preget håpet om å bli voksen fortest mulig.. Hans beste minner er om de som "så ham". Dette er et uttrykk Truls stadig bruker. Han nevner de voksne: mormor, gamlemor i

Naustdal, snekkeren i Lyster, Hermann på slippet, Erling blikkenslager, men også jevnaldringer fra arbeiderstrøket på den ene siden av doktorgården og på den andre siden de fra middelklassestrøket i Florø. De viktige årene fra han var 6 til han var 15 bodde han i den byen.

Ansvar husker Truls godt, og det begynte allerede i barneårene. Truls er eldst av fire søsken, og siden faren hadde hatt polio og slepte på det ene benet, ble det slik at Truls fikk og tok endel ansvar for praktiske ting. Hans fettere fikk høre at han var ekstra snill – kanskje fordi hans mor nok skrøt vel mye av sin førstefødte. Relasjonen til far ble også tuftet på en opplevelse av at far forsto Truls uten at resten av familien så dette så godt. Far ville gjerne at Truls skulle bli lege som ham selv, og Truls opplevde en svak manipulering i den retningen. Men, da Truls sto opp for seg selv, og ville gå landbruksveien aksepterte far det. *"Jeg ville være annerledes – gjøre mer som jeg selv ønsket. Det ville jo far også, så vi forsto hverandre stadig bedre".*

Hvorfor dialog – og hvorfor Nordiske Mediatorer?

"Det går igjen over hele verden, folk kommer ut fra universitetene – og vet ikke riktig hvordan de skal oppføre seg i et ukjent landskap", sier Truls om storparten av akademikerne som kommer ut i samfunnet uten å ha hatt eller tenkt på grasroterfaring. Men de vil ofte bli ledere. De makter ikke å forvalte sin kunnskap for og om folk sammen med folk. De bruker den på folk, og ofte på en nedverdiggende måte.

For å endre på dette må dialogen inn som et bevisst hovedprinsipp i hele utdanningsapparatet. Her kommer kanskje kvintessensen av Truls sin viktigste idé om dialog: ***Denne dialogen må fasiliteres.*** Der har Truls funnet Nordiske Mediatorer, og fått erfare at vi har lyktes med å ivareta den vanskelige og delikate balansen mellom at en samtale skal ha en retning, samtidig som den skal være på partenes premisser.

"Jeg går jo aldri på teater, eller på kino, eller går ut pga mitt hørselsproblem. Min måte å nyte det gode på er å gi disse pengene til dere, slik at det gode kan vokse.", avslutter Truls.

Den tiden som Truls har igjen vil han altså forvalte godt. Vi gleder oss over å få være med på denne reisen, og forvalte både Truls tankegods, og i tillegg det materielle han gir oss med på veien for å lykkes med det. La oss stå på Truls skuldre, skue inn i fremtiden og bygge på det fundamentet han har gitt oss.

Vi takker, og setter vår ære i å forvalte vårt gods sammen med hans, slik Truls ønsker.

Referanser:

- Grimsgaard, Wilhelm Le Fèvre
1937 Nekrolog i Tidsskrift for den norske lægeforening
(særtrykk) nr 20, 1937, s. 1-3.
- Marquez, G.G. 1987 Kjærlighet i koleraens tid (El amor en los tiempos de cólera), Mondadori, Barcelona
- Rogers, C 1980 "Growing Old: Or older and growing?", i A Way of Being. Houghton Mifflin Company, New York.

Oslo, juni 2013

Kjell Ribert